

דער יידישער טעם-טעם

אַ פּעריאָדיש בלעטל פֿאַר ייִדיש-לערנערס

אַ פּובליקאַציע
פֿון דעם פֿאַריזער
ייִדיש-צענטער –
מעדעם-ביבליאָטעק

אַדר תשע"א/מאַרץ 2011

יאָר 16, נומער 3 (78)

ווילן ניט אַרייַנגעמען די קליינע פֿאַרלאַגן¹⁵ וואָס פֿאַרדינען נישט
גענוג געלט מיט זייערע פּאָעזיע-אויסגאַבעס. דאָס איז דאָך זעלבסט-
פֿאַרשטענדלעך. ס'איז דאָך – אַ מאַרק!
ווער לייענט פּאָעזיע? – האָט געפֿאַרשט¹⁶ די פֿראַנצייזישע צייטשריפֿט
Nouvel Observateur. אַ היפֿל¹⁷ מענטשן און צווישן זיי – פּאָעטן.
דורך וועלכן פּאָפּולערן מעדיום וואָלט מען געקענט זיך באַקענען מיט
פּאָעזיע? אין פֿעברואַר איז געשטאַרבן די באַרימטע פּאָעטעסע אַנדערע
שעדיד. מיר שרייבן „באַרימטע“ ווייל די טעלעוויזיע האָט אָנגעמאָלדן
וועגן איר טויט. אַ שאָד וואָס מע האָט אונדז נישט געהאַט אָנגעמאָלדן אַז
זי לעבט איידער זי איז געשטאַרבן.
נאָך כּדי¹⁸ צו זיין אַ ביסל מער אַפּטימיסטיש, לאָמיר אונטערשטרייכן
אַט די נייעס: אין די שולן לערנט מען פֿאַרט¹⁹ מער פּאָעזיע.
און וואָס הערט זיך אויף דער ייִדישער גאַס? מסתמא²⁰ זענען די
היינטיקע ייִדישע פּאָעטן נישט ווייניקער באַקאַנט ווי די פֿראַנצייזישע.
נאָך צי איז דאָס אַ טרייסט²¹...

אויף דער ייִדישער גאַס

הייַאָר²² האָט דער פֿאַריזער ייִדיש-צענטער – מעדעם ביבליאָטעק
(וואָס איז, אַגב²³, אויך אַ פֿאַרלאַג, און פּובליקירט אויך אַ מאָל
פּאָעזיע) געפֿראָוועט²⁴ דעם פּאָעטן-פֿרילינג אויף אַ באַזונדערן אָפּן²⁵.
28 סטודענטן פֿון פֿראַנקרייך, פּוילן, דייַטשלאַנד, איטאַליע און בעלגיע
זענען זיך צונויפֿגעפֿאַרן אַהער אויף אַ דרייַטאָגיקן סעמינאַר פֿון
צוויי ניוואַען – פֿאַר מיטעלע און אַוואַנסירטע. דעם 18טן און 19טן
מאַרץ האָט מען געהאַלטן לעקציעס וועגן פֿאַרשיידענע ייִדישע פּאָעטן
און פּאָעטעסעס – אַהרן²⁶ צייטלין, איציק מאַנגער, אַ. לוצקי, קאַדיע
מאָלאָדאָוסקי, רחל²⁷ קאַרן און מרים²⁸ אולינאווער, ווי אויך וועגן
פּאָעטישע איבערזעצונגען פֿון פֿראַנצייזיש אויף ייִדיש. עס האָבן
געלערנט העדער וואַלענסיא²⁹ פֿון שאַטלאַנד³⁰ און די לערער פֿונעם
פֿאַריזער ייִדיש-צענטער.

[סוף זייט 8]

1. Printemps des poètes/Poets' Springtime 2. sorte/kind 3. mani-
festation/event 4. va très mal/is in bad shape 5. s'épanouir/flourish
6. ... OYLEM grand public/general public 7. glacial/icy 8. Centre
national du livre/French National Book Center 9. pour cent/per-
cent 10. consacré/devoted 11. y compris/including 12. éditions
de poche/pocket editions 13. quartier/quarter 14. signalé/noted
15. maisons d'édition/publishing houses 16. enquêté/took a poll
17. poignée/handful 18. KEDE'Y afin de/in order to 19. quand
même/they do study 20. MISTOME probablement/probably
21. consolation 22. cette année/this year 23. AGEV par ailleurs/
by the way 24. célébré/celebrated 25. OYFN façon/way 26. ARN
27. ROKHL 28. MIRYAM 29. Heather Valencia 30. Écosse/Scotland

פּאָעטן-פֿרילינג¹ אַין פֿאַריז

ווען איז דער סעזאָן פֿאַר פּאָעזיע?

צי ווייסט איר פֿאַר וואָס ס'איז דאָ אַזאַ מין² אונטערנעמונג³ ווי דער
פּאָעזיע-פֿרילינג אין פֿראַנקרייך? ווייל דאָ ליגט די פּאָעזיע טיף אין
דער'ערד⁴ און מען האָפֿט אַז דורך אַזאַ יערלעכער אַקטיוויטעט וואָס קומט
פֿאַר שוין דרייצן יאָר אינעם גאַנצן לאַנד, וועט די פּאָעזיע וואַקסן און
בליען⁵ ביים ברייטן עולם⁶. זיכער ווילט איר אַנטדעקן אַ פֿאַר בלומען
וואָס האָבן זיך צעבליט אויף אַט דער „ערד“. ליידער וואָלט נאָר אַ
פּאָעט געקענט איבערגעבן די אייניקע⁷ שיינקייט פֿון די סטאַטיסטיקעס.
לויט דעם מלוכישן ביכער-צענטער⁸ זענען, צווישן די ביכער וואָס
מענטשן האָבן געקויפֿט, נאָר אַרום 0,3 פּראָצענט⁹ געווען געווינדעמט¹⁰
דער פּאָעזיע, אַרייַנגערעכט¹¹ נייע איבערדרוקן פֿון עלטערע ביכער און
קעשענע-אויסגאַבעס¹².

אין פֿאַריז קומט פֿאַר יעדעס יאָר אין מײַ, אויפֿן פּלאַץ סען-סולפיס,
דאָס הייסט אין סאַמע מיטן פֿון דעם אַזוי גערופֿענעם „אינטעלעקטועלן“
קוואַרטאַל¹³ סען-זשערמען, אַ „פּאָעזיע-מאַרק“. נאָך אַ מאָל האָט דער
ביכער-צענטער באַמערקט¹⁴ אַז די אַרגאַניזאַטאָרן פֿון דער אונטערנעמונג

שפריכווערטער¹ און אויסדרוקן²

- נישט אלע פורים טרעפט זיך אַ נס³.
- אַזוי פֿיל המנס⁴ און איין פורים.
- חנוכה⁵ און פורים ווערן די אַרעמע לייט עשירים⁶. (ווייל זיי באַקומען חנוכה-געלט און פורים-געלט).
- פורים איז נישט קיין יום-טובֿ⁷ און קדחת⁸ איז נישט קיין קרענק. (פורים איז נישט ווי אַן אמתער⁹ יום-טובֿ ווייל מע מעג אַרבעטן).
- אַז עס קומט פורים פֿאַרגעסט מען אַלע יסורים¹⁰.
- אַן קניידלעך¹¹ איז נישט קיין פסח¹², אַן קרעפלעך¹³ איז נישט קיין פורים.
- אַ גאַנץ יאָר שיפור¹⁴ און פורים נישטער¹⁵ !
- עס וועט דויערן פֿון אסתר-תענית¹⁶ ביז פורים. (דאָס מיינט זייער קורץ).
- וואָס איז דעם אינדיק¹⁷ פֿאַר אַ חילוק¹⁸ צי מע קוילעט¹⁹ אים אויף פורים צו דער סעודה²⁰ אָדער אויף פסח צום סדר²¹ ?

1. proverbes/proverbs 2. expressions 3. NES miracle 4. HOMENS Hamans 5. kha'NIKE Hanoucca/Hanukka 6. ASHIRIM riches, ici il faut prononcer "pirim" pour la rimelrich here Purim should be pronounced "Pirim", for the rhyme 7. YONTEF fête/holiday 8. KADOKHES fièvre/fever 9. E'MESER vrai/real 10. YE-SURIM souffrances/suffering 11. boulettes de pâte/matzo balls 12. PEYSEKH Pâque juive/Passover 13. ravioli 14. SHIKER ivre/drunck 15. sobre/sober 16. ESTER-TONES jeûne d'Esther, la veille de Pourim/fast of Esther, the day before Purim 17. dinde/turkey 18. khILEK différence 19. égorge/kill 20. SUDE festin/feast 21. SEYDER Seder.

סצענע פֿון אַ פורים-שפיל. בילד פֿון די זאַמלונגען פֿון
ש. אַג-סוקיס עטנאָגראַפֿישער עקספּעדיציע. D.R.

דער פֿריילעכער יום-טובֿ¹ פורים²

2

אין יענע צייטן איז דער העכסטער מיניסטער פֿון קעניגס הויף געווען
המן²⁵. המן האָט פֿאַרלאַנגט אַז אַלע זאָלן זיך בוקן²⁶ פֿאַר אים. נאָר
מרדכי האָט זיך נישט געוואָלט בוקן. איז המן געוואָרן אין פעס²⁷ און
ווען ער האָט זיך דערוואַסט אַז מרדכי איז אַ ייד, האָט ער באַשלאָסן צו
טייטן אַלע יידן.

„און המן האָט געזאָגט צום מלך אחשוורוש : פֿאַראַן איין פֿאָלק,
צעזייט און צעשפּרייט²⁸ צווישן די פֿעלקער אין אַלע מדינות פֿון דיין
קיניגרייך, און זייערע געזעצן זינגען אַנדערש ווי ביי אַיטלעכע פֿאָלק,

„און עס איז געווען אין די טעג פֿון אחשוורוש³ – דאָס איז דער
אחשוורוש וואָס האָט געקניגט פֿון הודו ביז כוש⁴, איבער הונדערט און
זיבן און צוואַנציק מדינות⁵ – אין יענע טעג, אַז דער מלך⁶ אחשוורוש
איז געזעסן אויף דעם טראָן פֿון זיין מלוכה⁷ וואָס אין דער הויפטשטאָט
שושן⁸, אין דריטן יאָר פֿון זיין מלוכה, האָט ער געמאַכט אַ מאָלצייט פֿאַר
אַלע זיינע האָרן⁹ און זיינע קנעכט¹⁰.“ [מגילת-אסתר¹¹, 1:1-3, אין דער
איבערזעצונג פֿון יהואש¹²]

אַזוי הייבט זיך אַן מגילת-אסתר, די מעשה¹³ פֿון פורים, וואָס מען
לייענט אין שול¹⁴ אַלע יאָר דעם 14טן אָדר¹⁵. לאָמיר דערמאָנען די
וויכטיקע פּאַסירונגען פֿון דער געשיכטע : דער קעניג האָט געמאַכט
אַ גרויסע סעודה¹⁶, געוואָרן שיפור¹⁷ און געשיקט נאָך זיין ווייב, די
מלכה ווּשְׁתִּי¹⁸, זי זאָל קומען ווייזן איר שיינקייט פֿאַר אַלע געסט. די
מלכה האָט געהאַט די חוצפה¹⁹ נישט צו פֿאָלגן איר מאָן און פֿאַר דעם
האָט ער זי אָפּגעשטויסן²⁰. האָט מען געדאַרפֿט געפֿינען אַ נייע מלכה.
מע האָט אויפֿגעזוכט אַלע שיינע מיידלעך פֿון קיניגרייך און מע האָט
זיי איינגעזאַמלט אינעם פּאַלאַץ אין דער הויפטשטאָט שושן. איינע
פֿון די מיידלעך איז געווען אַ יידישע טאָכטער, אַ יתומה²¹ מיטן נאָמען
אסתר, וואָס האָט געלעבט מיט אירס אַ קרובֿ²², מרדכי²³. אַוודאי²⁴ איז
זי געווען די שענסטע, און דער מלך האָט זי אויסגעקליבן צווישן אַלע
אַנדערע און זי גענומען פֿאַר זיין מלכה. זי האָט אָבער נישט אויסגעזאָגט
אַז זי איז אַ יידישע.

1. YONTEF fête/holiday 2. PURIM Pourim/Purim 3. AKHASHVE'YRE-
shn d'Assuérus/of Ahasuerus 4. HOYDE ... KUSH de l'Inde jusqu'à
l'Éthiopie/from India to Ethiopia 5. MEDINES pays/countries
6. MEYLEKH roi/king 7. MELUKHE royaume/kingdom 8. shushn
Suse/Susa 9. seigneurs/lords 10. serviteurs/servants 11. MEGILES-
ESTER Livre d'Esther/Book of Esther 12. YEHoyesh pseudonyme
de Yehoyesh-Shloyme Blumgarten (1872-1927), traducteur de
la Bible en yiddish/pseudonym of Yehoyesh-Shloyme Blumgar-
ten (1872-1927), translator of the Bible into Yiddish 13. MAYSE
histoire/story 14. synagogue 15. ODER (mois d'/month of) Adar
16. SUDE festin/feast 17. SHIKER ivre/drunck 18. MALKE VASHTI la
reine Vashti/Queen Vashti 19. khUTSPE insolence 20. répudié/re-
pudiated 21. YESOYME orpheline/orphan (fem.) 22. KOREV parent/
relative 23. MORTKHE Mardochee/Mordecai 24. AVADE bien enten-
du/of course 25. HOMEN Haman 26. s'incliner/to bow 27. ... KAAS
en colère/angry 28. dispersé et disséminé/scattered and dispersed

און די געזעצן פֿון מלך טוען זיי נישט, און דעם מלך לוינט זיך נישט²⁹ זיי צו לאָזן בלייבן. אויב דעם מלך איז ווילגעפֿעלן³⁰, זאָל געשריבן ווערן זיי אומצוברענגען³¹! ... [מגילת־אסתר, 3: 8-9]

דאָס וואָלט אפֿשר³² אזוי געשען, נאָר אין צווישנצייט האָט מרדכי געפֿונען חן³³ אין דעם מלכס אויגן דערפֿאַר, וואָס ער האָט אים געראַטעוועט דאָס לעבן. דער מלך האָט זיך אויך דערוואַסט אַז ער איז אַ ייד און זײַן געליבטע אסתר – אַ ייִדישקע. מרדכי האָט געהייסן אסתרן בעטן דעם קעניג ער זאָל נישט טייטן די יידן. האָט אסתר פֿרײַער געפֿאַסט³⁴ און דערנאָך איז זי געגאַנגען צום מלך :

„און ווען זי איז אַרײַן צום מלך האָט זי אַזוי געזאָגט : אויב איך האָב געפֿונען לײַטזעליקייט³⁵ אין דײַנע אויגן, מלך, [...] זאָל מיר מײַן לעבן געשאַנקען ווערן אויף מײַן געבעט און מײַן פֿאַלק אויף מײַן בקשה³⁶.

וואָרעם מיר זײַנען פֿאַרקויפֿט געוואָרן, איך און מײַן פֿאַלק, צום פֿאַרטיליקן³⁷, צום הרגענען³⁸ און אומצוברענגען³⁹! ... [אסתר, 7: 3-4]

דער מלך האָט געהערט אסתרס בקשה און נישט געלאָזט טייטן די יידן. אַנשטאַט דעם האָט מען געהרגעט המנען און זײַנע צען זין ווי אויך אַלע אַנדערע וואָס האָבן געוואָלט אויפֿהייבן אַ האַנט קעגן די יידן.

די מעשה, וואָס מען האָט איבערדערציילט אַלע יאָר, איז באַלד אַרײַן אין דער פֿאַלקס־טראַדיציע און האָט זיך ביסלעכווייז געענדערט און באַקומען וואָס מער פֿרטים³⁹. אין אַ סך אַגדות⁴⁰ און מדרשים⁴¹, און שפּעטער דורך די פֿורים־שפּילן⁴², האָט מען צוגעגעבן פֿיל טשיקאווע⁴³

דעטאַלן און אַנעקדאָטן וואָס זײַנען נישט אין דער ביבלישער מעשה. אַט צום בײַשפּיל, דערוויסט מען זיך אַז וושתין האָט מען נישט אַוועקגעשיקט נאָר געהאַנגען, אַז מרדכי איז אַ הויקער⁴⁴, און אַז אסתרס הויט האָט אַ גרינלעכן קאָליר...

אַזוי אַרום אַז ווען איציק מאַנגער שרייבט זײַן ציקל „מגילה־לידער“ (זעט זי 4-5), ווען ער בײַט די העלדן⁴⁵, מישט אַרײַן אַנאַכראָניזמען און דרייט די מעשה ווי ער וויל, איז עס אין גאַנצן לויט דער

טראַדיציע. טאָ ווי אַזוי נעמט ער און פֿאַראייגנט זיך⁴⁶ די פֿורים־מעשה ? צו די געוויינטלעכע העלדן גיט ער צו אַן אמתן⁴⁷ מאַנגערײַשן העלד אין געשטאַלט פֿון... אַ שניידערייַג ! (מע דאָרף וויסן אַז

מאַנגער אַלײַן האָט געשטאַמט פֿון אַ שניידער־משפּחה⁴⁸). הײַסן הײַסט ער פֿאַסטריגאָט⁴⁹, וואָס קלינגט ווי אַ נאָמען פֿון דער מגילה, נאָר וואָס קומט פֿונעם ייִדישן וואָרט פֿאַסטריגעווען⁵⁰. פֿאַסטריגאָט איז פֿאַרליבט אין אסתרן און זי אין אים, און זיי חלומען⁵¹ אַנטלויפֿן קיין ווין⁵². נאָר

דער פֿעטער מרדכי צווינגט זי חתונה צו האָבן⁵³ מיטן מלך. אַזוי ווערט פֿון דעם אַ טרויעריקע ליבע־מעשה, וואָס שמעקט מיט שטעטל מער ווי מיט תנך⁵⁴.

29. ne vaut pas la peine/it's not worthwhile 30. si cela plaît/if it pleases 31. exterminer/exterminate 32. EFSHER peut-être/perhaps 33. ... kHEYn trouvé grâce/found grace 34. je  n  /fasted 35. grâce/grace 36. BAKOSHE requête/request 37. anéantir/annihilate 38. HA'RGHENEN assassiner/kill 39. PROTIM détails, sing. PRAT 40. AGODES légendes/legends 41. MEDROSHIM Midrashim, recueils de légendes juives/collections of Jewish legends 42. représentations traditionnelles de Pourim/Purim-plays 43. curieux/interesting 44. bossu/hunchback 45. héros/heroes 46. s'appropri  /makes his own 47. E'MESN véritable/real 48. MISHPOKHE famille/family 49. FASTRIGOSE 50. faufler/baste 51. kho'LEMEN r  vent/dream 52. Vienne/Vienna 53. kha'SENE ... se marier/marry 54. TANA'kh Bible juive/Jewish Bible.

וואָס טוט מען פֿורים ?

● מע שיקט שלח־מנות¹ : יעדע משפּחה² שיקט אַ טעלער מיט קוכנס, פֿרוכטן און אַנדערע גוטע זאַכן צום עסן און טרינקען צו פֿריינד און פֿאַמיליע.

● מע גיט נדבֿות³ די אָרעמע־לײַט.
● מע גיט די קינדער פֿורים־געלט.
● מען עסט המן־טאָשן⁴.

● מע מאַכט אַ סעודה⁵ ; אײַנער פֿון די טראַדיציאָנעלע מאַכלים⁶ איז קרעפלעך⁷.

● מע פֿאַרשטעלט זיך⁸ מיט מאַסקעס און קאָסטימען ; אַ מאַן מעג אַפֿילו⁹ טראַגן פֿרויען־קליידער און פֿאַרקערט. מע מעג מאַכן חוזק¹⁰ פֿון אַלצדינג און מע פֿירט אויף פיעסעס וואָס מע רופֿט פֿורים־שפּילן.

● ס'איז גוט צו טרינקען און אַפֿילו זיך אַנצושיפֿורן¹¹ ; מע הײַסט אונדז טרינקען ביז מען ווייס נישט דעם אונטערשייד צווישן בענטשן מרדכי¹² און שילטן המנען¹³.

● מע לײַענט די מגילה¹⁴ אין שול¹⁵ און יעדעס מאָל וואָס מע הערט דעם נאָמען פֿון המן דרייט מען מיטן גראַגער¹⁶ און מע טופּעט¹⁷ מיט די פֿיס.

1. shalakhMONES cadeaux échangés    Pourim/gifts exchanged for Purim 2. MISHPOKHE famille/family 3. NEDOVES aum  nes/alms 4. HO'MENTASHN g  teaux fourr  s au pavot en forme de triangle/triangular cakes with poppy seed filling 5. SUDE festin/feast 6. MAYKHOLIM mets/dishes 7. ravioli 8. se d  guise/gets dressed up 9. AFIL   même/even 10. ... kHOYZEK se moquer/make fun 11. ... O'NTSUSHIKERN se saouler/get drunk 12. ... MORTKHEN b  nir Mardochee/blessing Mordecai 13. ... HO'MENEN maudire Haman/cursing Haman 14. MEGILE rouleau d'Esther/Scroll of Esther 15. synagogue 16. crécelle/noisemaker 17. tape des pieds/stamp their feet.

וואָס ווייס מען וועגן מגילת־אסתר ?

● די מעשה² קומט פֿאַר אין פֿערסיע און שטאַמט מסתמא³ פֿון דער פֿערסישער מיטאַלאָגיע.

● זײַער פֿרי האָבן פֿאַרשערס⁴ באַמערקט אַז די נעמען אסתר און מרדכי⁵ קלינגען גאַנץ ענלעך צו די בִּבְלִישֶׁ (און פֿערסישע) געטער אישטאַר און מאַרדוק.

● דער נאָמען פֿונעם יום־טובֿ⁷ קומט פֿון דעם אַלטפֿערסישן וואָרט „פור“ וואָס מײַנט גורל⁸. מען האָט געוואָרפֿן גורל צו באַשטימען די דאַטע ווען צו פֿאַרטיליקן⁹ די יידן.

● היסטאָריקער מײַנען אַז דער מלך¹⁰ וואָס ווערט אָנגערופֿן אַחשוורוש¹¹ איז אפֿשר¹² דער גרויסער פֿערסישער קעניג קסערקסעס דער ערשטער.

● מגילת־אסתר איז דער לעצטער ספֿר¹³ וואָס איז אַרײַן אין תנך¹⁴ און דער אײַנציקער וווּ מע דערמאָנט קיין מאָל נישט גאָטס נאָמען.

1. MEGILES-ESTER Rouleau d'Esther/scroll of Esther 2. MAYSE histoire/story 3. MISTOME probablement/probably 4. chercheurs/researchers 5. MORTKHE Mardochee/Mordecai 6. BO'VLISHE babyloniens/Babylonian 7. YONTEF fête/holiday 8. GOYRL sort/lots 9. exterminer/exterminate 10. MEYLEKH roi/king 11. AKHASHVEYRESH Assuérus/Ahasuerus 12. EFSHER peut  tre/perhaps 13. SEYFER livre/book 14. TANA'kh Bible juive/Jewish Bible.

„מגילה-לידער“¹ איז אַ ציקל 28 לידער פֿון איציק מאַנגער (1901–1969). ער האָט זיי אַרויסגעגעבן אין וואַרשע אין 1936, און שפעטער האָט מען זיי איבערגעדרוקט אַ פּאַר מאָל אין פֿאַרנאָרד און אין ישראל.² דאָס ווערק נעמט אַרום מאָטיוון פֿון מגילת-אסתר,³ פֿון דער טראַדיציע פֿון די פורים-שפּילן,⁴ און אויך העלדן און פּאַסירונגען וואָס מאַנגער האָט אין גאַנצן אויסגעטראַכט⁵ – ווי צום ביישפּיל סצענעס אין אַ שנעלדער-וואַרשטאַט⁶, מיטן מייסטער פֿאַנפֿתא⁷ און דעם שנעלדערונג און רעוואָלוציאַנער פֿאַסטריגאטא⁸, וואָס ער איז פֿאַרליבט אין אסתר און זי אין אים, נאָר דער פֿעטער מרדכי⁹ לאָזט זיי נישט חתונה האָבן.¹⁰ די לידער זענען פֿול מיט הומאָר, סאַטירע און אַנאַכראַניזמען. אין 1965 האָט מען פֿון זיי געמאַכט אַ מוזיקאַלישע פֿאַרשטעלונג אין ישראל, וואָס האָט געהאַט אַ גוואַלדיקן דערפֿאַלג.¹¹ אין די לעצטע יאָרן זענען דערשינען¹² נעע איבערזעצונגען פֿון דעם ציקל אויף דייטש, ענגליש און העברעיש.

1. MEGILE-... Poèmes de la Megilla/Poems from the Megilla 2. YISROEL Israël 3. MEGILES-ESTER Le Rouleau d'Esther/The Scroll of Esther 4. représentations traditionnelles de Pourim/traditional Purim plays 5. inventé/invented 6. atelier de tailleur/tailor's workshop 7. FONFOSE 8. FASTRIGOSE 9. ... MORTKHE l'oncle Mardochée/uncle Mordecai 10. kha's-NE ... se marier/marry 11. succès immense/great success 12. paru/published.

מגילה-לידער¹

פֿון איציק מאַנגער

אסתר² גרייט זיך צום מלך³

4

אסתר שטייט פֿאַרן שפיגל שלאַנק⁴
אין אַ בלאַען סאַמעטקלייד⁵,
די פערל בלישטשען⁶ אויף איר האַלדז
און זי מורמלט שטילערהייט :

„די לצים⁷, די פורים-שפּילער, זיי
זאָגן, אַז עך⁸ בין גרין –
אַסור! טאַקע נאָר עך אַליין
ווייס, ווי שיין איך בין.“

ס'טונקלט, דער אַלטער נוסנבוים¹⁰
רוישט¹¹ מיד אין פֿענצטער אַרין :
„וואו איז דער פֿעטער¹², אסתרשי¹³,
האַ, וואו קען ער זיין?“

„דער פֿעטער?“ – אסתר פֿאַררויטלט זיך –
„ער דרייט זיך אין מלכס הויף¹⁴,
דאָרט פֿירן שדכנים¹⁵ פֿון איבעראַל¹⁶
די שענסטע בתולות¹⁷ צונויף.“

און עך, דו אַלטער נוסנבוים,
וועל אויכעט גיין אַהין.
צ'וואָר¹⁸, דו אַלטער נוסנבוים,
אַז עך בין טאַקע גרין?“

טריט. דער פֿעטער מרדכי¹⁹ גייט
מיטן שירעם²⁰ אין דער האַנט,
זיין שפיציקער הויקער²¹ שאַטנט זיך
און שפּרינגט פֿון וואַנט צו וואַנט.

ער קראַצט דאָס בערדל און ער זאָגט :
„נו, אסתרל²², ביסט שוין גרייט ?
ס'פאַסט דיר קיינע-האַרע²³, קינד,
דאָס בלאַע סאַמעטקלייד.“

דער מלך וועט פּאָרן נאָך דיר²⁴,
אויסגיין נאָך דיינע טריט²⁵,
ווי דו זעסט מיך לעבן, אסתרשי,
און ווי עך בין אַ ייד.

נו, אסתרל, מיטן רעכטן פֿוס!²⁶ ...
זיי שאַרן זיך שטיל אַרויס²⁷,
דער קליינער פֿעטער מיטן האָרב²⁷
און אסתר, שלאַנק און גרויס.

1. MEGILE-... Poèmes de la Megilla/Poems from the Megilla 2. ESTER Esther 3. MEY-LEkh roi/king 4. svelte/slim 5. robe de velours/velvet dress 6. brilliant/glitter 7. LEYTSIM bouffons/pranksters 8. dial. 9. OSER à Dieu ne plaise !/God forbid! 10. noyer/walnut tree 11. murmure/rustles 12. oncle/uncle 13. E'STERSht (dim. de/of אסתר Esther) 14. MEYLEkhs ... cour du roi/king's court 15. shADKHONIM marieurs/matchmakers 16. germ. partout/everywhere 17. PSULES vierges/virgins 18. est-ce vrai ?/is it true? 19. MORTKHE 20. parapluie (attribut traditionnel du marieur)/umbrella (traditional attribute of a matchmaker) 21. bosse/hunchback 22. E'STERL autre diminutif de/other diminutive of Esther 23. que le mauvais œil soit écarté !/no evil eye! 24. PE'YGERN ... mourra pour toi/will die for you 25. expirera d'amour/expire (for your love) 26. se glissent dehors/slip out 27. bosse/hunchback

אויבן רעכטס : פליטע מיט דער רעגיסטרירונג פֿון דער
פֿאַרשטעלונג פֿון די „מגילה-לידער“ (ישראל, 1965).
אונטן רעכטס : בילד צו מאַנגערס „מגילה-לידער“ פֿון אַרטור
קאַליניק.
לינקס : בילד פֿון איציק מאַנגער מיט זײַן אונטערשריפט.

די עלעגיע פֿון פֿאַסטריגתא²⁸

פֿאַסטריגתא דער שניידערינג²⁹
דרייט זיך אונטער די פֿענצטער :
„געדענקסטו, אסתרל, דו האָסט געזאָגט,
אַז איך בין בײַ דיר דער שענסטער ?
געדענקסטו, אסתרל, דו האָסט געזאָגט,
אַז איך בין בײַ דיר דער בעסטער,
פֿאַר וואָס זשע³⁰ האָסטו מיך אָפּגענאַרט³¹ ?
זאָג, גיב לשון³², אסתר !
געדענקסטו, געדענקסטו יענע נאַכט,
מיר זענען געשטאַנען אין טויער,
ס'האַט גערעגנט און איך האָב דיר
געזאָגט אַ סוד³³ אין אויער :
לאַמיר ביידע אַנטלויפֿן קיין ווין³⁴
און לאַמיר אַ חופּה שטעלן³⁵ –
האָסט דעמאָלט געטראָגן אַ סיצן³⁶ קלייד
און אַ שנירל רויטע קרעלן³⁷.

האָסטו זיך פֿאַררויטלט און געזאָגט :
נו און ער – דער פֿעטער –
דער פֿעטער וועט דאָך זײַן אין כּעס³⁸ ...
איז מילא³⁹ ... מילא ... וועט ער.

און מיר האָבן געגעבן זיך די הענט
און אָפּגעשמועסט⁴⁰ וואָס גיכער,
מירצעשעם⁴¹ אויף שבת⁴² נאָך שבועות⁴³
וועט זײַן די חתונה⁴⁴ זיכער.

איצט האָט דײַך דער פֿעטער איבערגערעדט⁴⁵
און דו ליגסט אין פּאַלאַץ דאַרטן
און איך האָב פֿאַרשפּילט⁴⁶ מײַנע יונגע יאָר
ווי אַ קאַרט־אַזשניק⁴⁷ אין קאַרטן.

כ'וואָלט איצט געלאָפֿן, אסתרל קרוין⁴⁸,
אַראָפּ צום טײַך זיך טרענקען⁴⁹,
האָב איך מורא⁵⁰ אַז טויטערהייט
זאָל איך נאָך דיר נישט בענקען⁵¹.

כ'וואָלט זיך געלאָזן, אסתרל קרוין,
וואָגלען⁵² אויף אַלע וועגן,
האָב איך מורא אַז איבעראַל
וועסטו מיר קומען אַנטקעגן.

און וועסטו מיר זאָגן דאָס זעלביקע :
„מײַן שענסטער און מײַן בעסטער“ –
פֿאַר וואָס זשע האָסטו מיך אָפּגענאַרט ?
זאָג, גיב לשון, אסתר !“.

28. FASTRIGOSE 29. ouvrier tailleur/journeyman tailor 30. pour-
quoi donc/why then 31. trompé/deceive 32. ... Loshn parle/speak
33. SOD secret 34. Vienne/Vienna 35. KHUPE ... dresser le dais
nuptial, se marier/raise the marriage canopy, get married 36. ca-
licot/calico 37. collier de perles rouges/string of red beads 38. ...
KAAS en colère/angry 39. MEYLE tant pis/too bad 40. mis d'ac-
cord/agreed 41. si Dieu le veut/God willing 42. SHABES Shab-
bat 43. shVUES Shavouot/Shevuot 44. kha'SENE noces/wedding
45. convaincu/convinced 46. perdu/lost 47. joueur de cartes/card
player 48. chérie/dearest 49. me noyer/drown myself 50. ... MOYRE
j'ai peur/I'm afraid 51. tu me manquerais encore/I would still long
for you 52. errer/wander.

די מגילה¹ [פֿראַגמענטן]

פֿונעם בוך ברענענדיקע ליכט²
פֿון בעלאַ שאַגאַל

[...] ר' לייב גיט אַ כאַפּ די מגילה און טראַגט זי, ווי אַן אוצר.⁷ דאָס ווייס זינדענע⁸ מגילה-מענטעלע,⁹ זיינע אויסגענייטע גילדענע אותיות¹⁰, זיינע קרוינען-קעפלעך¹¹ וואָרפֿן אָפּ אַ זונענשיין אויף דעם יידנס שוואַרצן פנים¹². [...] ער קלייבט זיך אָן מיט כוחות¹³. ער האָט זיך אַ בוק געטאָן¹⁴ צו דער מגילה, זי אַ קוש געגעבן, אַראָפּגענומען איר מענטעלע.

[...] אַ שאַקל¹⁵ אין איין זייט, אין דער אַנדערער, און מיט אַ ניגון¹⁶ הויך אויפֿן קול¹⁷, זינגט ער אויס די ערשטע ברכות¹⁸ פֿון דער מגילה. מיר אַלע, זאָלבעדריט¹⁹, חזון זיי איבער²⁰ אויפֿן קול. [...]

עס דוכט זיך מיר, דער גאַנצער באַרג מיט די מגילה-שורות²¹ האָט זיך אַ רוק געטאָן²² פֿון אַרט און זיי פֿאַרדרייען זיך ווי אין אַ ראָד. אַט נידערט פֿון זיין שלאָס²³ דער מלך אַחשוורוש²⁴. אַ גאַנצע מחנה זעלנער²⁵ שטופּט זיך²⁶ נאָך אים, רייטן אויף די שורות אַרויף, צערעטן²⁷ די אותיות, ווי שטיינדלעך אונטער די פֿיס.

דער ייד איילט זיך, ליענט גיך. מיט איין אָטעם פֿאַרכאַפט ער אין זיין מויל אַ גאַנצע קופּע²⁸ ווערטער, ווי עס וואָלטן זיך יאָגן נאָך אים אַחשוורוש מיט די זעלנער. אַ וואָרט – אַ טראַט. [...]

מיט אַ פֿאַרכאַפטן אָטעם²⁹ הערן מיר זיך צו. איך סטאַרע זיך³⁰ דערקענען, וווּ פֿאַרט פֿאַרבײַ דער מלך און ווען קומט אָן מרדכי³¹ אויף זיין ווייסן פֿערד. [...] איך קוק דעם יידן אין מויל אַריין. איך קען זיך נישט נאָכיאָגן³² נאָך זיין טרייסלענדיקער³³ צונג, וואָס קלאַפט זיך אָפּ ווי אַ העמערל³⁴ אָן זיינע ציין. איך קען נישט אָנכאַפּן דאָס אַרט וווּ דער ייד האַלט. אַט איז ער אויף דער זייט בלאַט און אַט – וויקלט זיך שוין דאָס בלאַט איין³⁵ און דעם יידנס אויגן שפּרינגען שוין אויף אַן אַנדער בלאַט אַרויף. איך קען זיך ניט דערוואַרטן, ווען קומט שוין אָן המן³⁶! חלילה³⁷ אים נישט פֿאַרפֿעלן³⁸! איך אליין דאַרף אים דאָך פֿאַרשרייען³⁹! די קאַלעקאַטקע⁴⁰ שוויצט אין מיינע הענט. גאָט ווייסט צי זי וועט זיך נאָך אַ טרייסל טאָן. איך שטעל זיך נענטער צו דער מגילה. כ״טאָפּ אָן⁴¹ אירע זילבערנע הענטעלעך⁴². זיי צאַמען אָפּ⁴³ דעם געלן פֿאַרמעט⁴⁴ ווי מיט צוויי גרויסע זיילן⁴⁵.

[סוף זייט 8]

1. MEGILE Rouleau d'Esther/Scroll of Esther 2. *Lumières allumées*, Genève-Paris, 1948, 1973/*Burning Lights*, New York, 1946 3. nombreux/numerous 4. BAL-KOYRE lecteur de la Thora/reader of the Torah 5. REB Monsieur (*titre trad.*)/Mister (*trad. title*) 6. ... KHAVE la cuisinière, Hava/the cook, Chava 7. OYTSEYER trésor/treasure 8. de soie/silk 9. housse brodée du Rouleau/embroidered mantle of the Scroll 10. ... OYSYES lettres brodées d'or/gold embroidered letters (*sing.* אות os) 11. couronnes (*ornements sur certaines lettres*)/crowns (*decoration of some letters*) 12. PONEM visage/face 13. ... KOYKHES rassemble ses forces/gathers his strength 14. s'est incliné/bowed 15. il se balance/he sways 16. NIGN mélodie/melody 17. ... KOL à voix haute/in a high voice 18. BROKHES bénédictions/blessings 19. toutes les trois/the three of us 20. KHAZEREN ... répétons/repeat 21. MEGILE-shURES vers du Rouleau/lines of the Scroll 22. a bougé/moved 23. château/castle 24. MEYLEKH AKHASHVEYRESH roi Assuérus/King Ahasuerus 25. MAKHNE ... légion de soldats/host of soldiers 26. se bouscule/push 27. piétinent/step on 28. tas/pile 29. en retenant notre souffle/bated breath 30. j'essaie/I try 31. MORTKHE Mardochée/Mordecai 32. suivre/follow 33. agité/fluttering 34. petit marteau/little hammer 35. s'enroule/is rolled up 36. HOMEN Haman 37. KHOLILE à Dieu ne plaise/God forbid 38. rater/miss 39. huer/shout him down 40. crécelle/noisemaker 41. touche/touch 42. manches/handles 43. encadrent/border 44. parchemin/parchment 45. colonnes/columns

אַלע האָבן געהערט דעם נאָמען בעלאַ שאַגאַל (1895–1944) און געזען אירע פֿילצאָליקע³ פֿאַרטערטן געמאַלטע פֿון איר מאַן, דעם באַוואוסטן קינסטלער מאַרק שאַגאַל. נאָר ניט אַלע ווייסן אַז זי האָט אויך אָנגעשריבן עטלעכע אויטאָביאָגראַפֿישע דערציילונגען אויף ייִדיש, אַרויסגעגעבענע שוין נאָך איר טויט אין צוויי ביכער : ברענענדיקע ליכט (וועגן אירע קינדער-יאָרן) אין 1945 און די ערשטע באַגעגעניש (וועגן איר יוגנט) אין 1947. די דאָזיקע דערציילונג, וואָס מיר האָבן פֿון איר אויסגעקליבן עטלעכע פֿראַגמענטן, שפּילט זיך אָפּ פֿורים-צייט. ווען די מענער זענען אין שול, קומט צו בעלאַן אַהיים אַ בעל-קורא⁴ – אַ ייד מיטן נאָמען ר' לייב, וואָס ליענט פֿאַר די מגילה פֿאַר איר מאַמען, פֿאַר איר און פֿאַר דער קעכין חווה⁶.

בילד צו דער דאָזיקער דערציילונג געצייכנט פֿון מאַרק שאַגאַל.
פֿונעם בוך „ברענענדיקע ליכט“, ניו-יאָרק, 1945. D.R.

דער פורים-שפילער¹

פֿון אַקוויילע גריגאָראָוויטשיוטע

דאָ קען מען דערמאָנען אַז די דיאַלאָגן פֿאַר דעם פֿילם האָט געשריבן איציק מאַנגער – אפֿשר²⁶ זענען די פורים-מאָטיוון אינעם פֿילם אַ געוויסער אָפּקלאַנג²⁷ פֿון זײַנע „מגילה-לידער“²⁸. אין דער סצענע קומט פֿאַר אַ „שעקספירישער“ מאָמענט : בעת²⁹ דעם שפּיל געפֿינט געצל אַ געלעגנהייט אַרויסצוזאָגן אָפֿן דאָס וואָס אַלע ווייסן – אַז אסתרס חתן³⁰ איז אַ נאָר. די זעלבע נאָכט אַנטלויפֿן געצל און אסתר אין אַ גרויסער שטאָט, וווּ זיי קענען ניט געפֿינען קיין פרנסה³¹, נאָר מעשה נס³² טרעפֿן זיי זיך מיט דיקן. אסתר האָט אַוודאי חתונה מיט דעם שיינעם צירק-אַרטיסט און בײַם סוף³³ פֿונעם פֿילם גייט געצל

די פורמדיקע מאָטיוון טרעפֿט מען ניט זעלטן אין דער ייִדישער ליטעראַטור. און וואָס טוט זיך אין דעם ייִדישן קינאָ ?

דער ייִדישער קינאָ אַליין איז אַ גאָר טשיקאַווע דערשיינונג³. די ערשטע קורצע ייִדישע פֿילמען זענען אַרויס פֿאַר דער ערשטער וועלט-מלחמה³. אַוודאי⁴, אין דעם פֿאַל מיינט „ייִדישע“ נישט די שפּראַך (מיר זענען דאָך אין דער שטומער תקופֿה⁵), נאָר דער מאַטעריאַל און די צוקוקערס. דער שטומער פּעריאָד האָט זיך געצויגן אין די צוואַנציקער יאָרן ביז דער רעוואָלוציע פֿון די „טאָקיס“ אין אַמעריקע – און דער סאַמע ערשטער „רעדנדיקער“

פֿילם, „דער דזשאָז-זינגער“ (1927) איז אַ „ייִדישער“ לויט⁷ זײַן טעמאַטיק. דער ייִדישער קינאָ אין דער ייִדישער שפּראַך האָט דערגרייכט זײַן „גאַלדענע תקופֿה“ אין די שפּעטערע דרייסיקער יאָרן. צו אַט דער צײַט געהערט „דער פורים-שפילער“ (1937), רעזשיסירט⁸ דורך יוסף גרין⁹, אַ פּויליש-ייִדישן אַקטיאָר און רעזשיסאָר¹⁰, וואָס האָט געהאַט פֿאַרבאַכט אַ סך יאָרן אין אַמעריקע און איז נאָך דעם צוריק קיין פּוילן, וווּ ער האָט אין 1936 געמאַכט דעם גאָר דערפֿאַלגרייכן¹¹ פֿילם „יידל מיטן פֿידל“¹². „דער פורים-שפילער“ חזרט איבער¹³ טיילווייז די טעמעס פֿון „יידל“ : דער העלד¹⁴, געצל, געשפּילט דורך דעם באַרימטן אַקטיאָר זיגמונט טורקאָוו, איז אַ וואַנדערער און אַ געוועזענער פורים-שפילער וואָס קומט אַריין אין שטעטל, געפֿינט אַ שטעלע¹⁵ בײַ אַ דאָרטיקן שוסטער און פֿאַרליבט זיך אין זײַן טאָכטער אסתר¹⁶. זי אָבער ווערט שטאַרק פֿאַרקאָכט¹⁷ אין אַ מין¹⁸ מאַדערנעם פורים-שפילער – אַן אַרטיסט פֿון

אַ פֿאַרבייפֿאַרנדיקן צירק¹⁹ מיטן נאָמען דיק. ווען דער צירק פֿאַרט אַוועק, וויל זי אַנטלויפֿן מיט אים נאָר זי באַווייזט עס ניט. נאָך דעם באַשליסן אירע עלטערן זי חתונה צו מאַכן²⁰ מיט אַ תּמעוואַטן בחור²¹ וואָס זי האָט אים אַוודאי ניט ליב (די טעמע פֿונעם קאָנפֿליקט צווישן דורות²² און פֿכר²³ פֿון גערעדטע שידוכים²⁴ איז זייער אַן אָפֿטע אין ייִדישן קינאָ).

מע שרייבט תּנאים²⁵ פורים און געצל גרייט צו אַ פורים-שפיל פֿאַר די געסט. אָט די סצענע איז זיכער די לעבעדיקסטע אינעם גאַנצן פֿילם.

אַוועק, ווייטער צו וואַנדערן.

צום באַדויערן³⁴ איז „דער פורים-שפילער“ נאָך אַ מאָל געקומען אויפֿן עקראַן. פֿאַר וואָס זשע³⁵ צום באַדויערן ? די סצענע פֿון דער פֿריילעכער פורים-סעודה³⁶ איז אַריינגענומען געוואָרן אין איינעם פֿון די ערגסטע ביישפּילן פֿון אַנטיסעמיטישער פּראָפּאַגאַנדע – דעם דײַטשישן פֿילם „דער אייביקער ייד“³⁷ (1940), וווּ זי ווערט פֿאַרגעשטעלט ווי פֿלומרשט³⁸ אויטענטישער עטנאָגראַפֿישער מאַטעריאַל.

1. acteur de Pourim/Purim player 2. phénomène curieux/curious phenomenon 3. ...-MILKHOME guerre mondiale/world war 4. AVADE bien sûr/of course 5. ... TKUFE époque du muet/silent era 6. «talkies» (le film parlant) 7. selon/according to 8. réalisé/directed 9. YOYSEF Joseph Green 10. cinéaste/director 11. qui a eu beaucoup de succès/successful 12. Yidl et son violon/Yidl with his Fiddle 13. kHAZERT ... répète/repeats 14. héros/hero 15. emploi/job 16. ESTER 17. s'amourache/is infatuated 18. sorte de/sort of 19. cirque/circus 20. kHA'SENE ... marier/marry off 21. TAMEVATN BOKHER jeune bêta/foolish young man 22. DOYRES générations, sing. דור DOR 23. BIFRA'T en particulier/particularly 24. ... SHIDUKHIM mariages arrangés/arranged marriages 25. TNOIM fiançailles/engagement 26. EFsher peut-être/perhaps 27. écho 28. MEGILE-... cycle de poèmes de Manger publié à Varsovie en 1936/cycle of poems published by Manger in Warsaw in 1936 29. BEYS pendant/during 30. khOSN fiancé 31. PARNOSE gagne-pain/livelihood 32. MAYSE NES comme par miracle/as if by a miracle 33. sof fin/end 34. malheureusement/unfortunately 35. pourquoi donc/why indeed 36. SUDE repas/feast 37. "Le Juif errant"/"Wandering Jew" 38. KLOYMERSHT soi disant/supposedly.

[סוף פון זייט 6]

זונטיק דעם 20סטן מאָרץ זענען פֿאַרגעקומען דריי רעפֿעראַטן³¹ פֿון באַוואוסטע פֿאַרשער³² פֿון דער ייִדישער ליטעראַטור – אַברֶהם נאָווערשטערן³³ פֿון ירושלים³⁴, רחל ערטעל³⁵ פֿון פֿאַריז און דוד-הירש ראָסקעס³⁶ פֿון ניו-יאָרק. זיי האָבן גערעדט וועגן דער חורבן³⁷ פֿראַזע און וועגן דער אונטערוועלט³⁸ אין דער ייִדישער ליטעראַטור. און אזוי ווי ס'איז דווקא³⁹ אויסגעפֿאַלן פֿורים⁴⁰, האָט הירש-דוד ראָסקעס פֿאַרגעליינעט (און טאַקע זייער שיין פֿאַרגעליינעט!) מגילת-אסתר⁴¹ אויף ייִדיש אין דער איבערזעצונג פֿון יהואש⁴². ס'איז געווען אַן אמתדיקער⁴³ יום-טובֿ⁴⁴ פֿון דער ייִדישער ליטעראַטור.

31. conférences/lectures 32. chercheurs/scholars 33. AVROM Nowersztern 34. YERUSHOLAIM Jérusalem 35. Rachel Ertel 36. DOVID... David Roskies 37. khurBM Shoah 38. pègre/underworld 39. DAVKE justement/precisely 40. (fête de) Pourim/ (holiday) Purim 41. MEGILES-ESTER Livre d'Esther/Book of Esther 42. YEHoyesh pseudonyme delpseudonym of Yehoyesh-Shloyme Blumgarten (1872-1927) 43. E'MESDIKER véritable/real 44. YONTEV fête/celebration.

דער ייִדישער טעם-טעם

אַ פּערזאָנלעכע בלעטל פֿאַר ייִדיש-לערנערס

דער ייִדישער טעם-טעם איז אַ פּובליקאַציע פֿון דעם פֿאַריזער ייִדיש-צענטער – מעדעם-ביבליאָטעק

אין דעם נומער האָבן מיטגעאַרבעט אַקווילע, יצחק, מאַרי, נאַטאַליאַ, עווילין, רובי.

YIDISHER TAMTAM
Maison de la culture yiddish
Bibliothèque Medem
29 rue du Château-d'Eau
75010 Paris
Tél. : 01 47 00 14 00
Fax : 01 47 00 14 47

tamtam@yiddishweb.com

מע קען אויך לייענען דעם ייִדישן טעם-טעם
אויפֿן אינטערנעץ : www.yiddishweb.com
פּרייז : 2,50 euros אייראָס 2,50

אויסגעוויקלטן מגילה-בלאָט. ער שטילט אויס זיין קול, רינגלט אַרום דעם ניגון ווי מיט צאָרטע קווייטעלעך⁶⁸ און בוקט, בוקט זיך, ווי ער וואָלט געוואָלט אַ גלעט טאָן⁶⁹ אסתרס ריינע קלייד.

– מאַמע, גאָט צו דאַנקען, אסתר איז שוין דאָ ! פֿליסטער⁷⁰ איך דער מאַמען. ביי אַלעמען איז אַפֿגעגאַנגען דאָס האַרץ⁷¹. די מאַמע גיט אַ זיפֿץ⁷². [...] און אונטער דעם ייִדנס ניגון גייט אסתר פֿון די שיטערע⁷³ שורות די טרעפֿ אַראָפּ. איר לאַנגער שלעפֿ⁷⁴ פֿינקלט⁷⁵, ציט זיך אויס אויף דעם ליידיקן אָרט, וווּ ס'איז נישטאָ קיין איינציק אות, נאָר ווייסע פֿאַסן⁷⁶ לויכטן ווי עס וואָלט זיך שוין אָנגעצונדן אויף דער מגילה ווייסע ליכטעלעך צוליב דעם יום-טובֿ⁷⁷ !

אַמך⁷⁸ ! אַמך ! זינגען מיר אויס אין איינעם מיט דעם ייִדן.

אויסגערווען⁷⁹ דער ניגון, איז דער ייִד ווי שטום געוואָרן. [...] דער ייִד גיט שטיל אַ קוש די מגילה אין אירע ביידע זייטן ווי אין באַקן און רוקט פֿעסט צונויף⁸⁰ אירע הענטעלעך. די מגילה ווערט אַן אַלטינקע, אַן אויסגעדאַרטע⁸¹. דער ייִד טראָגט זי אַוועק צו דעם ספֿרים-אַלמער⁸². [...] צוריק פֿון דעם אַלמער, שטעלט זיך דער ייִד מיט אַ מאָל אַפּ און גיט אויף אונדז אַ קוק מיט גרויסע אויגן : – שוין זשע⁸³ נאָר מיר דריי האָבן אים געהערט ?

אים האָט זיך געדוכט⁸⁴, ער האָט געליינעט פֿאַר דער גאַנצער וועלט.

46. AVADE bien sûr/of course 47. E'STERN pour Esther/for Esther 48. me pousse/push 49. MALKE reine/queen 50. tendu/raised 51. jusqu'au plafond/up to the ceiling 52. résonné/rang out 53. BEN HAMDOSE fils de Hamedata/son of Hammedatha 54. tapent/stamp 55. DAVKE justement/just 56. FARKHO'LEMEN plonger dans mes rêves/start dreaming 57. à peine/hardly 58. crécelle/noisemaker 59. KAAS colère/anger 60. fait signe/nods 61. HA'RGENEN tuer/kill 62. GANVET ... m'échappe/gets away 63. REGE moment 64. MO'YREDIK épouvantable/frightful 65. KOYLES voix, cris/shouts 66. NES miracle 67. en effet/ indeed 68. tendres fleurs/tender flowers 69. caresser/stroke 70. murmure/whisper 71. s'est calmé/grew calm 72. soupir/sigh 73. éparses/parsed 74. traîne/train 75. étincelle/glitters 76. bandes/stripes 77. YONTEV fête/holiday 78. OMEYN Amen 79. cessé/ran out 80. enroule bien serré/rolls up tightly 81. amaigri/thin 82. SFORIM... placard à livres/bookcase 83. est-il possible ?/is it possible? 84. semblé/seemed.

אַט אַזעלכע זיילן – טראַכט איך – שטייען אַוודאי⁴⁶ ביי דעם אַריינגאַנג פֿון דעם מלכס שלאַס. זיי וועלן אויפֿלויכטן דעם וועג אסתר⁴⁷. אַט באַלד וועט זי אַרויסגיין אין איר לאַנג קלייד און מיט אירע לאַנגע גאַלדענע האָר.

מיט אַ מאָל גיט מיך דער ייִד אַ שטופֿ⁴⁸. אַוודאי וויל ער מיך אַפֿשטופן פֿונעם וועג פֿון דער מלכס⁴⁹. גיב איך אויף אים בייז אַ קוק. אָבער זיין האַלדז איז פֿאַרריסן⁵⁰ ביז דעם סאַמע באַלקן⁵¹. ווי אַ דונער האָט אַ טראַסק געטאָן⁵² זיין קול : – המן, המן בן המדתא⁵³ ! די מאַמע מיט חווה טופּען⁵⁴ מיט די פֿיס.

דווקא⁵⁵ איצט האָב איך זיך געדאַרפֿט פֿאַרחלומען⁵⁶ מיט מיין אסתר ! קוים⁵⁷ געהאַט צייט אַ טרייסל טאָן דעם המן-קלאַפּער⁵⁸. פֿון פֿעס⁵⁹ גיב איך אים אַ קלאַפּ איבערן טיש.

דער ייִד כאַפט איבער דעם אָטעם און טוט זיך ווייטער אַ לאַז איבער דער מגילה. איך לאַז אים נישט מער אַרויס פֿון די אויגן.

– המן ! המן ! – ווינקט⁶⁰ מיר דער ייִד צו מיטן קאַפּ, ווי ער וואָלט וועלן מיר ווייזן אַז אַט איז המן אַרויסגעלאָפֿן פֿון דער מגילה, איך זאָל אים שלאָגן, אים הרגענען⁶¹ אויפֿן אָרט. איך קלאַפּ מיטן המן-קלאַפּער איבערן טיש, איך טופּע מיט די פֿיס, איך שריי אונטער. אויב המן גנבֿעט זיך פֿון מיר אַרויס⁶², זאָל אים כאַפֿן די מאַמע, צי חווה. – המן ! המן ! – שרייט שוין דער ייִד אויף יעדע רגע⁶³, ווי נישט נאָר איין המן, נאָר טויזנט המנס זיינען אַרויסגעקראָכן פֿון דער מגילה. עס ווערט מוראדיק⁶⁴ פֿון אונדזערע קולות⁶⁵. [...] וווּ ביסטו, אסתר ? קום שוין צו גיין ! באַווייז דיין נס⁶⁶ !

און טאַקע⁶⁷, דער ייִד הערט אויף צו שרייען, הערט אויף צו שאַקלען זיך, ווי עס וואָלט אים אַ שיין געטאָן אסתר אויף דעם ניי